

SVENSKA
BRUNNAR OCH BAD

EN VÄGVISARE

MED BITRÄDE AF LANDETS FÖRNÄMSTE BADLÄKARE

UTARBETAD AF

D:r ALFRED LEVERTIN
BADINTENDENT I VARBERG

MED EN KORTFATTAD BADLÄRA OCH DIETETIK

3 x 2

2 SIDOR.

STOCKHOLM

JOS. SELIGMANN & C:IS FÖRLAG

1883

C. Forssenius

bibehålla sin stora betydelse, men för vår del hysa vi i dylika frågor sanima åsigt, som en af våra mera erfarne bröstläkare, nemligen Dr. M. Malmberg i Jönköping. Han yttrar följande: "enligt min öfvertygelse skulle det vara lämpligare, att hvarje läkare, i närheten af sin stad eller station, uppsökte lämpliga lokaler i skogen, der den sjuke kunde uppehålla sig under sommaren och sköta sig efter gifna föreskrifter. Hit kunna läkaren från städernas qvalm och hetta skicka dels sådana patienter, som, af materiela skäl ej kunna resa till de egentliga kurorterna, dels sådana, som väl föregående år besökt aflägsna kurorter, men som nu känna sig så pass förbättrade, att de ej vilja lemna hemmet. Men största fördelen skulle sådana, om jag så får kalla dem, reservstationer bereda läkaren derigenom, att han hade till sin disposition ett refugium för sådana patienter, som befinna sig i sista stadiet af lungrot."

Härmed uttala vi ingalunda något klander öfver Säfsjö, utan vilja endast ställa denna och dylika platser på deras rätta plats. Säfsjö skall under god ledning alltid bibehålla sin betydelse och kunna motse en vacker framtid.

Särö Hafsbadanstalt och Sommarställe i Släps socken af Hallands län, 11 km. från Kungsbacka, 26 km. från Göteborg samt 2 km. från fastlandet.

Kommunikationer. Daglig ångbåtsförbindelse med Göteborg medelst ångfartyget Särö 1 å 2 gånger dagligen. Färden $1\frac{1}{2}$ timme. Pris för enkel tur 2 kr. Förbindelsen med Göteborg landvägen är likaledes lätt; nästan dagligen erbjudes tillfälle dertill.

Bostäder. Vid Särö finnas för närvarande 40 lägenheter för bad- och sommargäster med något öfver 300 rum och 39 kök. De flesta lägenheterna uthyras för hela sommaren och betinga i allmänhet temligen varierande pris. En våning med 12 rum och kök betingar 1,500 kr., 10 rum och 2 kök 1,200, 7 rum och kök 800, 5 rum och kök 500, o. s. v. Enskilda rum finnas i de s. k. Paviljongerna och Drottninghuset till 1,50 å 2 kr. per dag, samt i vissa lägenheter till 1 kr.

De bästa bygnaderna anses vara: f. d. Dahlgrenska villan, f. d. Delbancos villa, Skogshyddan och Drottninghuset. Ingen person och aldrig minst en familj bör be-

* Östergötl. och Södermanl. Läk. Fören. Förhandl. 1879—1880 sid. 79.

söka Särö i afsigt att der en längre tid uppehålla sig utan att på förhand skaffa sig lämpliga bostäder. Derom bör i början af året brevexlas med egaren, Herr Alfred Almén Göteborg. En stor del af bostäderna upptages nämligen år från år af samma Göteborgsfamiljer, hvilka här tillbringa sommaren. Med bostäderna följa möbler, sängkläder, porslin, glas och nödig köksattiralj. Linne och silfver medföras vanligen. Uti de enskilda rummen lemnas äfven linne, om så begäres.

Stall finnes för 20 hästar, hvilka erhålla hö och halm för 1,50 per dag. Hafre får köpas till gångbart pris.

Sko- och klädesborstning erhållas till billigt pris.

Afgifter vid kurorten. Societetsavgift inclusive musikbidrag för hela sommaren, 5 proc af hyresbeloppet.

Badavgifter. Varmt bad i dubbla rum 1 kr., i enkla rum 80 öre, gytjebad med douche och gnidning med tång 80 öre. Kalla bassinbad 25 öre.

Läkareavgiften är frivillig.

Restaurationer. Uti corps de logisbyggnaden finnes tillfälle till spisning uti en stor och rymlig matsal till ett pris af 3,50 pr dag (table d'hôte), 4 rätter till middag och 3 till afton samt frukost med ägg, kaffe eller té, mjölk och kallskuren mat. De flesta sig här uppehållande hafva egen husållning, hvilken med lätthet kan anordnas genom den rikliga tillförsel af matvaror, som trakten och sjelfva stället erbjuda. Landtmannaprodukter: smör, mjölk, ägg, fisk, fjäderfä och grönsaker utbjudas på stället och för öfrigt står med lätthet hela Göteborgs tillförsel till buds.

Förlustelselokaler. Matsalen i hotellet tjenar äfven till danslokal om Lördagarne, då vanligen danssoirées gifvas. Tidningsrum och piano finnas i rummet närmast matsalen.

En nybygd kägelbana finnes att tillgå. Under badtiden engageras vanligen en sextett af blåsinstrumenter.

Läkare. Docenten vid Upsala Universitet, D:r Magnus Gustaf Blix.

Apotek finnes å platsen.

Helsovatten. Alla slags naturliga och konstgjorda vatten kunna erhållas på stället till å apoteken gängse pris.

Inhalations- och Elektricitetsapparater. Elektricitetsbehandling meddelas af läkaren. Sjukgymnastik och massage meddelas icke.

Post- och telegrafstation. *Poststation* å badkontoret. Posten kringbäres utan särskild afgift. *Telegrafstation* finnes på platsen i det s. k. *Schweizerhuset*.

Badkontor vid restaurationen. Kamererare: Herr L. Schmidt.

Terminsindelning. 1 Juni—15 Juli, 16 Juli—1 September. Anstalten är öppen från 1 Juni till 1 September eller ännu längre efter väderlekens beskaffenhet.

Segelbåtar och fiskbåtar kunna erhållas till ett pris af 1 kr. i timmen för segelbåt och 50 öre för fiskbåt. Fisket är godt.

Drickspenningar (ej obligatoriska) åt badbetjeningen efter godtfinnande.

Välgörenhetsinrättningar finnas icke.

Särö ligger i Släps socken, Fjäre härad och Hallands län på en ö i Kattegatt. Denna ö är belägen i öppna hafvet vid 57° N. Br. och är den enda inom hela trakten, som är beväxt med träd. På trenne sidor är den omgifven af hafvet och på den fjerde genom ett obetydligt sund skiljd från fastlandet. »Den ligger der, som en oas i öknen, midt uit den öfriga kala och sterila nejden och de öde skären, med reslig nordanskog på sina hjessor och yppiga lunder i sina dalar. Det skulle vara en perla af skönhet och behag äfven uti ett yppigt och leende landskap; det skulle värdigt smycka hvilken kust som helst af Sveriges provinser. Nu måste det så mycket mer intaga, som den omgifvande nejden till hafs och land till större delen ej förete annat än öde skär, nakna klippor och skoglösa dalar». (Wallin l. c.) Vegetationen på ön är den yppigaste, alla slag af träd växa bland klipporna och hinna till en ovanlig höjd och frodighet, sjelfva klipporna äro till större delen grönklädda af en yppig mossa eller högväxta ormbunkar. Naturen, på en gång vild och vänlig, har öfverallt slösat sina häfvor, konsten har gjort föga. Vidsträckta promenader

finnas i de vackra och kuperade trakterna med sina ek- och furuskogar, der Linnéan i ymnighet frodas. Den vackra öns behag väcker alltid samma förtjusning och har verkligen något underbart lockande. Luften är särdeles mild och ren, och tillfälle erbjudes såväl att njuta af frisk sjöluft från öppna hafvet, som af en mildare skogsluft. Vid de häftigaste stormar finnes alltid något ställe, der fullkomligt lugn råder.

Öns meteorologiska förhållanden äro ännu icke noggrant studerade.

En stor del af byggnaderna är kanske icke uppförd på öns bästa delar. I Särö klagas ofta, i synnerhet under regniga somrar, öfver den här rådande fukten, men denna torde här ej vara någon annan än den som uppstår till följd af de höga löfträden vid en del boningar. Hela inre delen af ön, der de flesta af bostäderna äro belägna, har af nuvarande egaren för 2 år sedan blifvit med tegelrör dränerad.

På senaste tiden hafva flere byggnader uppförts på mera passande plats, midtuti granskogen.

Dricksvattnet på ön är ej godt, deremot hemtas och kringbäres till badgästernas hem dagligen vatten från en god källa utom ön.

Bland Särö *omgifningar* besökas oftast staden Kungsbacka, Gåsevadsholm, Rossared, Wallda m. fl. andra herrgårdar. Ön utgör 1 mantal säteri om 375 tunnlands ytvidd och anses ärligen gifva en afkastning af 45,000 kr. Den har af nuvarande egaren utbudits för 450,000 kr.

För att förvandla platsen från sommarort till verklig kurort måste i det minsta 100,000 kr. så småningom nedläggas uti åtskilliga nödiga förbättringar, såsom nytt tidsenligare varmbadhus, ett större hotell m. m. Enligt upprättad karta äro 68 utmärkt vackra villatomter utstakade, hvilka vid ytterligare behof kunna ökas med ett 100-tal.

Särös *historia* består endast uti uppräknandet af de olika egare, genom hvilkas händer det under tidernas lopp vandrat. Såsom egare känna vi Peter Bragde, Ebbe Pik på Rossared, Hans Makeleer till Gåsevadsholm, Markus Larsson till Wallda, Öfverinspektör Michael Vernle, Grefve Gerhard Leijonerantz, Hieronymus Berger, vice amiral Marcus Vernle på Wallda, vidare Superkargören Norrman och slutligen 1780 Enkefru Otterdal. År 1820 tillhörde Särö landskamrer Åkerman och 1840 grosshandlaren Åkerman. Badinrättningen öppnades 1839, då egaren lät uppföra det badhus, som ännu begagnas, samt lät uppbygga några bostäder för badgäster. År 1847 inköptes egendomen af Herr Leopold Schmidt, hvilken lät uppföra en stor mängd af de nuvarande bostäderna. Derjemte uppläts åt flere personer, dels mot köpeskilling på en gång, dels

mot årlig grundlega tomtplatser till bebyggande. Dessa med vilor bebyggda tomtplatser återfalla alla utan särskild löseskilling till egendomen efter förpantningstidens utgång.

Efter Leopold Schmidts död 1878 köptes egendomen på konkursauktion af d. v. öfverskulden Alfred Almén i Göteborg.

Vattnets *salthalt* vid Särö är liksom öfverallt vid vestkusten vexlande, beroende på vindriktningen, utspädningen med sött vatten o. s. v. Enligt undersökningar, vidtagna af Prof. Almén 1878, höll ytvattnet vid V. vind 1,57 proc. salt med 0,860 chlor och 1,0117 eg. v., vid + 15° och vid N. O. 2,89 proc. salt med 1,570 chlor och 1,021 eg. vikt. Gyttnan är hvarken kemiskt eller mikroskopiskt undersökt. Den upptages vid en hafsvik i närheten af ön.

Varmbadhuset vid Särö innehåller 8 badrum, hvaraf 5 äro försedda med ej synnerligen starka doucher hvilka äro placerade öfver badkaren. I ett af badrummen finnes vaginaldouche och i ett annat ett halfbadskar. Tätt invid varmbadhuset är uppförd en Gräfenberger-douche af 22 fots höjd. Emedan stranden vid Särö utgöres af fin sand, som, i synnerhet i vikarna, långsluttande sträcker sig ut i hafvet, så behöfvas der inga badsumpar, utan man badar i öppna hafvet och har blott på medar stående afklädningsrum, liknande de utländska badvagnarne, med en segelduksskärm öfver trappan, så att den badande icke synes vid nedstigandet i hafvet. Sådana afklädningsrum finnas vid damernas badställe till ett antal af 10. Vid herrarnes badplats är uppförd en brädbyggnad med flere skilda afklädningsrum, hvarifrån 1 trampolin och 3 trappor föra ned i hafvet. Både vid damernas och herrarnes badplatser finnas kraftiga doucher, en ny sådan är uppförd under förra året. Hafsbottnen består af hård sand.

Som läkare hafva vid Särö fungerat: Provinsiälläkaren Herr G. Mosén enl. Alfort och Stadsläkaren i Göteborg Evert; Andre Stadsläkaren i Göteborg C. Forssenius 1858—1878; Dr L. Sellberg från 1879 till 1881 samt Lasarettsläkaren i Kungälv V. O. Hagström samt sedan förra året Dr M. G. Blix.

Särö är årligen besökt af 6-å 700 sommar- och badgäster.

Säter hade tvänne helsokällor i sitt grannskap, den ena kallades Kullsvedskällan, den andra Ceciliakällan. Den förra upptäcktes af Brock 1740 och undersöktes af Bergmästaren Cronstedt 1763.